

МСП В ПРОЦЕСА НА ИНТЕГРАЦИЯ КЪМ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Галя Кенарова, Десислава Димитрова, Красимира Иванова,
специалност "Икономика на търговията", IV курс

1. Политика към малките и средните предприятия в Европейския съюз

За Европейския съюз малките и средните предприятия са основен източник на нови работни места, иновации, икономически динамизъм и социално изравняване. През юни 2000 г. той прие **Европейска харта за малките предприятия**. Хартата призовава страните-членки да предприемат действия и да насърчават малките предприятия в десет основни области:

- Образование и обучение по предприемачество, чиито основи се залагат още в училище.
- По-бързо и с по-малки разходи стартиране на бизнеса.
- Подобряване на нормативната среда и оценка на въздействието ѝ върху МСП.
- Повишаване на уменията на предприемачите и създаване на условия за дългосрочно и последователно обучение и консултиране.
- Подобряване на достъпа до електронна комуникация с администрацията - за подаване на заявления, получаване на информация, връщане на данъци и т.н.
- Повишаване на ползите от единния европейски пазар - развитие на електронната търговия, телекомуникациите, обществените поръчки и системите за трансгранични плащания.
- Данъчни и финансови въпроси - насърчаване на започването на бизнес, подобряване на отношенията между банковата система и малкия бизнес, подобряване на достъпа до структурните фондове и т.н.
- Засилване на технологичния капацитет на малките предприятия – насърчаване на развитието на между-фирмени кластери и мрежи, и излизане на пазарите на трети страни.
- Използване на успешни модели за електронен бизнес.
- По-ефективно представяне на интересите на малките предприятия на национално ниво и на ниво Европейски съюз, включително и чрез социален диалог.

2. Напредъкът в подобряване на средата за развитие на МСП в контекста на присъединяването на България към ЕС

В хода на преговорите за присъединяване на България към ЕС - **Глава 16 "Малки и средни предприятия"** - бе една от първите, условно затворени за преговори от българското правителство. Въпреки приключването на преговорите по тази глава, Европейската комисия продължава да следи състоянието на средата за развитие на бизнеса, както и изпълнението на мерките по приоритетите, заложи в **Националната стратегия за насърчаване на развитието на малките и средните предприятия в България**. През 1998 г. съгласно условията за провеждане на преговорите по Глава 16 бе приета

първата Национална стратегия. Мерките, заложи в нея визират периода до 2001 г., като национален координатор за реализирането ѝ е Агенцията за малки и средни предприятия. През 2001 г. бе изработен проект за нова стратегия за насърчаване развитието на МСП за периода 2002-2006 г. и работна програма за приложението ѝ. В новата стратегия са отразени промените, настъпили в икономическата и административна среда за работа на МСП, както и изискванията на Европейския съюз за оказване на подкрепа на МСП в подготовката им за присъединяване към единния европейски пазар. Агенцията за малки и средни предприятия е институцията, отговорна за създаването на стратегията, както е и национален координатор на дейностите по изпълнение на заложените в нея мерки за насърчаване на бизнеса.

В разглеждания период институционалният капацитет на Агенцията, особено по отношение на разработването на политика за насърчаване на МСП, бе доразвит с подкрепата на проект на Програма ФАР ВР 9908.02. **“Разширяване на възможностите за ускорен растеж на сектора на МСП в България”**. Дейностите по проекта включват: развитие на мрежата от регионални бюра на Агенцията, чиято основна задача е провеждане на правителствената политиката за МСП на регионално ниво; изграждане на партньорски мрежи с организациите на бизнеса по региони; повишаване на капацитета на експертите по основните дейности на Агенцията; подобряване на информационното обслужване, издаване и разпространение на печатни материали в помощ на организациите на бизнеса, както и на самите МСП и др.

Един от приоритетите на Национална стратегия за насърчаване на МСП (1998-2001 г.), залегнал като важно условие от страна на ЕС, бе опростяването на административната и нормативната уредба за МСП.

През 2000 г. правителството направи подробен преглед на съществуващите лицензионни, разрешителни и регистрационни изисквания. Към края на декември 2000 г. общият брой на лицензите, разрешителните и регистрационни изисквания, които са отменени/опростени или се предвижда тяхната отмяна/опростяване е 121. Този процес бе продължен през 2002 г. със създаването на междуведомствена работна група, координирана от АМСП, чиято задача е да направи пълен преглед на съществуващите в системите на всички министерства и ведомства регулативни режими и да предприеме мерки за отпадането и опростяването на част от тях.

В периода 2000-2002 г. са извършени няколко данъчни реформи, целящи стимулиране на развитието на фирмите, съществено намаляване на данъка върху печалбата и съкращаването на срока за възстановяване на ДДС.

Тези положителни тенденции са отбелязани в **Редовния доклад на Европейската комисия за напредъка на България за 2001 г.**, където е констатирано, че България е постигнала прогрес в насърчаване създаването и развитието на малките и средните предприятия. Отбелязва се, че продължават усилията за създаване на по-благоприятна бизнес среда.

Цялостната оценка на Редовния доклад подчертава необходимостта от продължаване на дейностите по намаляване на административните бариери пред фирмите. Комисията препоръчва мерки за развитие на капацитета на бизнес асоциациите и провеждане на ефективен диалог с правителството.

Посочва се, че е от особена важност осигуряването на по-големи ресурси за Агенцията за малки и средни предприятия и Министерството на икономиката за провеждане и изпълнение на политиката в подкрепа на МСП.

Във връзка с препоръките на Редовния доклад, бе приета **Стратегия за ускоряване на преговорите за присъединяване на България към Европейския съюз**. В нея са заложени за изпълнение основните мерки по препоръките на доклада на Европейската комисия, като най-важните приоритети в областта на малките и средните предприятия са: създаване на бизнессреда за техния устойчив растеж, която да им дава възможност за уеднаквяване на дефиницията с тази на ЕС; облекчаване на нормативната и административната среда; координиране на дейностите, финансирани от бюджета или от донори в тази сфера.

Националната програма за приемане на достиженията на правото на ЕС (НРАА) определя приоритетите, свързани с подготовката за членство на България в ЕС и мерките за осъществяването им. Ежегодно АМСП актуализира данните в НРАА по Глава 16 от преговорите с ЕС. Отразява се постигнатия напредък по заложените приоритети.

Насърчаването на развитието на МСП е включено и в Четвъртата програма към Втората ос за развитие **“Стимулиране на конкурентоспособността на българския бизнес”** от Националния план за икономическо развитие (НПИР). НПИР е съвкупност от секторни и регионални програми, основани на анализ на цялостното развитие на страната и обща стратегия за развитие. Планът следва изискванията на ЕС по отношение на структурните фондове и пред присъединителните инструменти. В него са разгледани всички икономически сектори, чието развитие би допринесло за постигане на критериите от Копенхаген за присъединяване към ЕС. Планът за действие към Четвърта програма включва: насърчаване на стартирането и устойчивото развитие на конкурентоспособни малки и средни предприятия; подпомагането им с информация и консултации; улесняването на достъпа на МСП до финансиране.

3. Основни програми на ЕС за насърчаване на МСП

През 2000 г. приключи *третата Многогодишна програма на ЕС за малки и средни предприятия*. Агенцията беше национален координатор на програмата през трите години от нейното действие. По тази програма български предприемачи получиха финансова подкрепа за участие в ежегодното провеждания форум Европартньорство, като всяка година над 40 български фирми бяха включвани в инициативата. През 2000 г. в България се проведе и форумът Интерпрайз, в който бяха представени 45 фирми, работещи в сферата на информационните технологии от България, Австрия и Гърция.

По Многогодишната програма в България бе създадена мрежа от 8 Евро Инфо Центъра, чиято задача е да предоставя информационни и консултантски услуги на МСП, за разширяване на възможностите им за участие в програмите на ЕС.

Четвъртата Многогодишна програма на Европейския съюз за развитие на предприятията и предприемачеството, и по-специално на малките и средните предприятия, стартира през 2001 г. В края на същата година България бе поканена да се присъедини към програмата, като правителството взе решение за участието на страната ни и определи Агенцията за национален координатор.

Четвъртата Многогодишна програма е с по-голяма продължителност - до 2005 г., като броят на основните дейности в сравнение с предходната е намален, с цел засилване на ефекта ѝ върху подкрепата на предприемачеството.

Многогодишната програма на ЕС за развитие на предприятията и предприемачеството 2001-2005 г. има следните основни цели:

1. Популяризиране на предприемчивостта, като ценно и продуктивно умение, основаващо се на потребителското търсене и създаването на висока култура на обслужване.

2. Насърчаване на създаването на регулативна и бизнес среда, която да отчита нуждата от непрекъснато развитие и в която изследователската дейност, иновациите и предприемчивостта ще просперират.

3. Подобряване на финансовата среда за МСП.

4. Повишаване на конкурентоспособността на МСП в икономика, основаваща се на знанието.

5. Осигуряване на мрежи и услуги за подкрепа на бизнеса, както и тяхната координация.

Всяка от посочените по-горе цели включва конкретни програми, които ще са достъпни за фирми и институции от страните, участващи в програмата. През 2002 г. предстои представяне на програмите за България, след което АМСП ще популяризира самите програми и условията за участие в тях.

Една от европейските програми за периода 1998-2002 г., даваща възможност на МСП за достъп до грантови схеми на финансиране, е **Втората хоризонтална програма "Насърчаване на иновациите и участието на МСП"** от Пета рамкова програма на Европейския съюз за изследвания и технологично развитие. Целта на програмата е чрез различни мерки да стимулира участието на високотехнологичните МСП в процеса на превръщане на иновациите в конкурентоспособни пазарни продукти и по този начин да бъде осъществена връзката между изследователските институти и промишлеността.

Програмата "Насърчаване на иновациите и на участието на малките и средни предприятия" прилага общите критерии на Пета рамкова програма, като отделя особено внимание на т.нар. "добавена стойност" за икономическото развитие. Това означава, че всеки проект, финансиран по програмата, трябва да разработва проблеми значими за целия ЕС и страните в процес на присъединяване. Програмата обхваща конкретни дейности и дейности за координация и подкрепа.

Конкретни дейности са:

Насърчаване на иновациите:

- Идентифициране и стимулиране на най-добрите методи на работа.
- Търсене на нови подходи към технологичния трансфер.

Поощряване участието на МСП:

- Създаване на централизирано информационно и консултантско звено.
- Общи инструменти за управление и подкрепа.
- Икономическа и технологична информация.

Съвместни дейности в областта "иновации/участие на МСП":

• Европейска помощна мрежа за насърчаване на изследванията, технологичния трансфер и иновациите.

• Електронни информационни услуги и други средства за разпространяване на информация.

- Интелектуална собственост.

- Достъп до частно финансиране на иновациите.
- Механизми за улесняване на създаването и развитието на иновативни фирми.

Дейности за координация и подкрепа:

- Дейности в подкрепа на иновациите.
- Дейности в подкрепа на участието на МСП.

За периода април 1999-април 2001 г. участието на България в хоризонталната програма за МСП може да бъде оценено в два аспекта.

1. Брой подадени проекти:

Тип на проекта	Изследователски награди		Съвместни изследвания (CRAFT)	
	Брой подадени проекти	Брой класирани проекти	Брой подадени проекти	Брой класирани проекти
България	21	4	16	5
Кипър	13	4	17	8
Чехия	95	30	78	16
Естония	28	6	8	3
Унгария	72	21	51	18
Израел	94	39	67	22
Латвия	31	11	5	2
Полша	66	27	66	23
Румъния	30	13	13	4
Словакия	15	2	15	6
Словения	53	15	30	7
Германия	846	384	714	294
Италия	720	287	731	256
Испания	639	257	700	256

По брой подадени проекти участието на България е незадоволително и е необходимо да бъдат предприети мерки по разпространение на информация за съществуването на тази програма и възможностите, които тя предлага на фирмите.

В качеството си на Национална контактна организация по Пета рамкова програма на ЕС АМСП предвижда създаването на база данни от високотехнологични и иновативни фирми, които отговарят на критериите за участие в рамковите програми на ЕС, тяхното информационно осигуряване и оказване на съдействие при търсене на партньори, административни процедури и др.

2. Резултати от участието

Процентът успеваемост при CRAFT проектите е 31%, и ни поставя пред Чехия, Литва, Румъния и Словения в класацията по приети за финансиране проекти. Този процент може да се тълкува като успешно участие на България в проектите по Втората хоризонтална програма за иновации и МСП и поради факта, че за пръв път се разработват подобен тип проекти. Тези резултати са обнадеждаващи за по-нататъшното ни участие в Шеста рамкова програма, която ще стартира в края на 2002 г.

Инвестиционните проекти по Програма ФАР на ЕС, насочени към икономическото и социалното сближаване, също подпомагат българските малки и средни предприятия.

1. По *Програма ФАР 2000 "Икономическо и социално сближаване"*, стартират два взаимно свързани проекта, насочени към МСП в Северозападен и Южен централен район. Основната им цел е повишаването на конкурентоспособността и експортния потенциал на българския малък и среден бизнес. Координатор по проектите е Министерството на икономиката.

- Проект *BG 0004.01 "Грантова схема за въвеждане на системи за управление на качеството"* оказва съдействие на МСП за подготовка и получаване на международни сертификати по ISO 9000, QS 9000 и HACCP; закупуване на ново оборудване и обновяване на производствените мощности; обучение на персонал, както и предоставяне на консултантски услуги. Приоритет се дава на фирми с експортен потенциал и възможности за растеж и разкриване на нови работни места;

- Проект *BG 0004.02 "Инвестиции в бизнес инкубатори за МСП в райони в индустриален упадък"* оказва подкрепа за създаването и устойчивото развитие на МСП и стимулиране на разкриването на нови работни места.

2. Дейността на *Програма ФАР 2001 "Икономическо и социално сближаване"* от началото на 2002 г. е насочена към три основни области - инвестиране в производствения сектор; развитие на човешките ресурси и инфраструктури, свързани с бизнеса във всички региони на страната.

- Проект *BG 0102.01 "Услуги за МСП и технологични схеми за безвъзмездна помощ"* ще подпомогне инвестиционната стратегия на производствения сектор в Националния план за развитие. Тя е насочена към преодоляване недостига на съвременни управленски умения и достъпа до финансиране при благоприятни за малките и средните предприятия условия.

- Проект *BG 0102.02 "Високотехнологични бизнес инкубатори"* ще осигури инфраструктура и съпътстващи услуги за стартиране и развитие на съвременни МСП чрез изграждане на 6 бизнес инкубатора.

- Проект *BG 0102.03 "Развитие на културния туризъм"* ще осъвремени инфраструктурата и ще осигури маркетинг и туристическа информация.

По линия на съфинансирането от предприемаческите фондове на Европейския съюз, през периода 2000-2006 г. се очакват около 40 млн. евро за насърчаване на развитието на МСП по Програма ФАР за периода 2000-2006 г. Допълнително, от държавния бюджет ще бъдат отпуснати около 9 млн. евро, а съфинансирането от страна на частния сектор ще бъде около 40 млн. евро.

Мерките по Програма ФАР "Икономическо и социално сближаване" в подкрепа на конкурентоспособността в районите с индустриален упадък ще бъдат изпълнени в рамките на оперативната Програма за регионално развитие.

4. Изводи и препоръки

През разглеждания период Агенцията за малки и средни предприятия продължи да укрепва институционалния си капацитет и да развива мрежите си от партньори, като създаде и шест регионални представителства в страната. Агенцията, в качеството си на национален координатор на редица програми на ЕС, насърчаващи развитието на МСП, допринесе за улесняване на достъпа на малкия бизнес до чуждестранна техническа помощ и финансиране.

Същевременно, АМСП допринесе за изпълнението и формирането на политика за насърчаване на развитието на МСП чрез разработването и координацията на Националната стратегия за насърчаване на развитието на малките и средните предприятия (1998-2001 г.), разработването на новата Стратегия (2002-2006 г.), изготвянето и актуализирането на Националната програма за приемане на достиженията на правото на ЕС, работата на междуведомствената група по регулативните режими и т.н.

В изпълнение на изискванията на Европейската комисия за подобряване на бизнессредата, особено от гледна точка на интересите на МСП, Агенцията за малки и средни предприятия ще продължи дейността си по намаляване на административните бариери пред предприемачите, задълбочаване диалога с бизнес асоциациите и улесняване достъпа на МСП до финансиране и други форми на подкрепа.

За целта е необходимо:

- Продължаване на институционалното укрепване на АМСП и на нейните регионални бюра.
- Активно участие на АМСП в програмирането и координацията на проекти и програми, финансирани от пред присъединителните инструменти.
- Подобряване на координацията на национални и международни програми, имащи отношение към насърчаването на МСП;
- Разработване на мерки, развиващи конкурентоспособността на МСП, и улесняване на достъпа им до външни пазари и особено до тези на страните-членки на Европейския съюз.